

NORMAL GELİŞEN
ÇOCUĞA ÖZEL
GEREKSİNİMİ OLAN
KARDEŞİ ANLATMAK

Kardeşlik... Kan bağıyla gelen dostluk, oyun arkadaşlığı, evdeki sırdaş, hem rakip hem destekçi, hem çok kavga edilen hem çok sevilen... Yakın zamanda internette karşıma çıkan ve beni gülümseten bir cümleyle başlamak istiyorum bu yazıma. “Kardeşime canımı istese veririm ama kıyırık gömleğimi vermem.” diyordu, çok hoşuma gitmişti. Çok özel ve güzel bir kavram kardeşlik.

Çocukların geneli bilinçsiz bir şekilde çevreden ya da medyadan görerek kardeş ister. Ancak bu çok beklenen aile bireyi geldiğinde, genelde işler ablanın/abinin umduğu gibi gitmez. Öncesinde bütün ilgi kendisinde olan çocuk ilgiyi paylaşmayı istemez. Biricikliğini yitirmiş görür kendisini. Ünlü psikiyatrist Alfred Adler de ilk çocuğu tam olarak bu duruma uygun olan “tahtını yitirmiş kral” şeklinde tasvir eder.

Küçük kardeş olmayı ele alalım. İlgi hep onun üstündedir. Direkt olarak bir rekabet ortamına doğsa da genelde bu rekabetin kazananı olur çünkü ebeveyn küçük kardeşi korumayı gözetir. Evin büyümeyen bebeğidir. Ebeveynlerde de tecrübenin vermiş olduğu rahatlık hakimdir. Ortanca çocuk ise bu iki kardeş arasında hep bir varoluşunu kanıtlama çabası içindedir. Peki ya bu kardeşlerden birisi özel gereksinime sahip olursa? O zaman bu durum diğer kardeşlere nasıl yansır ve neler yapılmalıdır, bir de bu soruları ele alalım.

Aileye yeni katılan birey büyük umutlar ve mutlulukla beklenirken, bu bireyin özel gereksinimli olması aileyi üzmektedir. Yeni gelen kardeşle ilgili halihazırda karışık duygulanımları olan normal gelişen çocuğun ilk etapta fark etmeme, görmezden gelme, kıskanma veya utanma gibi davranışlar göstermesi olasıdır. Bu durum, ilerleyen dönemde yerini farklılıklara toleransın ve duyarlılığın artması, sorumluluk duygusunun gelişmesi gibi olumlu değişimlere bırakır. Araştırmalar bu durumdaki çocukların daha yardımsever ve daha şefkatli olduklarını söylemektedir. Normal gelişen çocuk başta özel gereksinimli kardeşe dair olumsuz duygular besleyebilse de ilerleyen dönemde bu duygular olumlu duygulara dönüşür.

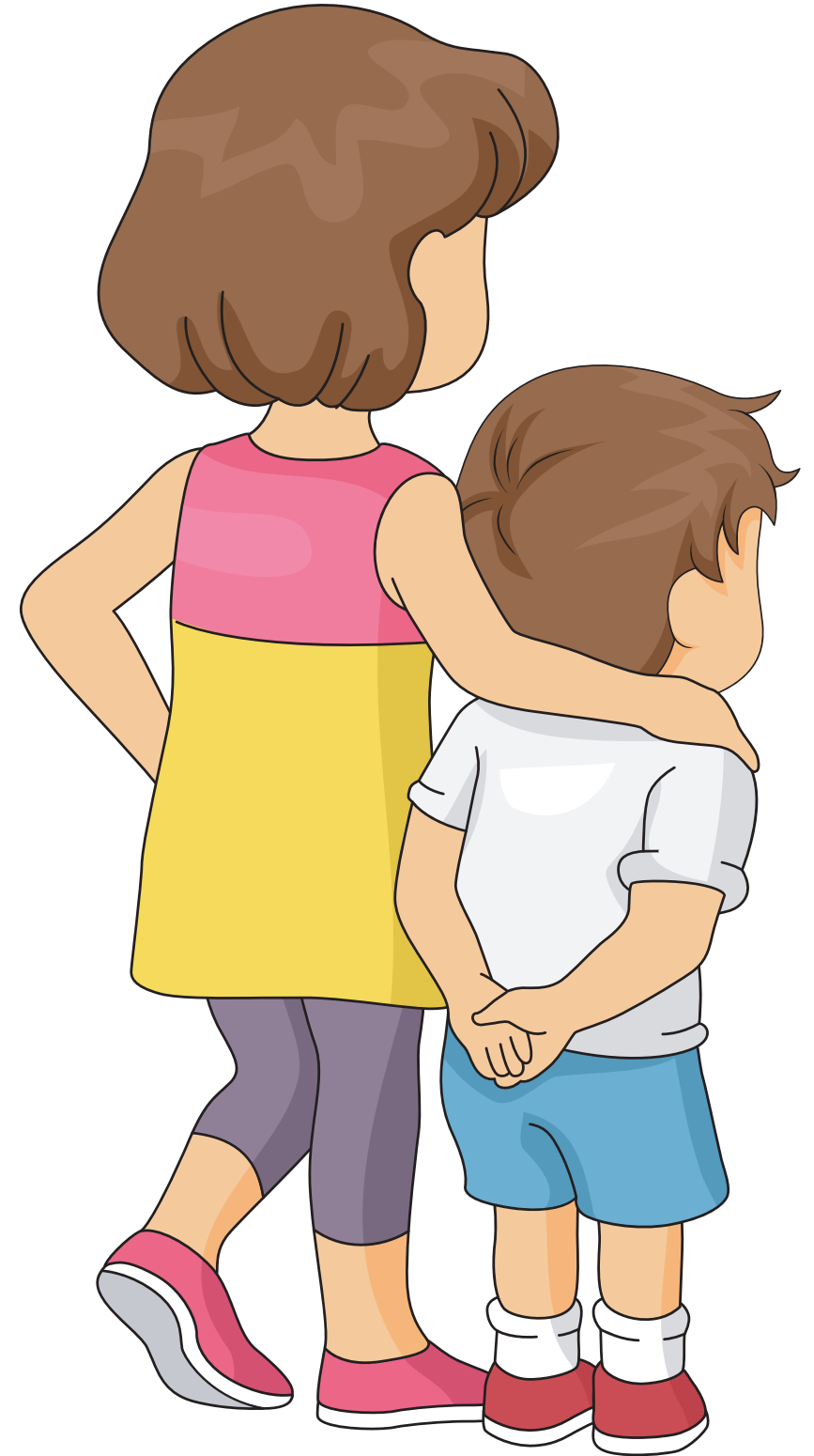
Araştırmalar genelde özel gereksinimi olan kardeşle ilgili normal gelişen kardeşe açıklamanın yapılmadığını, bu durumun normal gelişen kardeş tarafından zamanla fark edildiğini göstermektedir. Ancak bu son derece yanlış bir tutumdur. Normal gelişen çocuğa özel gereksinimi olan kardeşe ilişkin çocuğun anlama düzeyine uygun bir açıklama yapmak, normal gelişen çocuğun kardeşini kabul ve olumlu tutum geliştirme sürecini hızlandıracaktır.

Bu açıklamanın genel hatlarıyla nasıl olması gerektiğine değinelim. Normal gelişen çocuğa, anne-baba/bakım vereninin diğer kardeşin duyarak incinmesinin engellendiği sakin ve başka dikkat dağıtıcı unsurların bulunmadığı bir ortamda, gayet yumuşak ve sakin bir ses tonuyla, gayet olağan ve normal bir durum olduğu bilinciyle yapılması doğru olur. Açıklamanın içeriğinde ise çocuğun anlama düzeyine göre özel durumun bir tanımı, özel gereksinimli kardeşin yapabilecekleri ve yapamayacakları- bu noktada kardeşin daha çok karşılaşacağı durumlara öncelik verilebilir-, neler yapabilecekleri ve günlük hayatta bu konuya ilişkin karşılaşabilecekleri durumlarda ne yapılması gerektiğine ilişkin bilgiler bulunabilir. Çocuk, karşılaşacağı durumlar hakkında yeterli bilgiye sahip olmalıdır. Sosyal medyada artık özel gereksinimlere ilişkin çocuklara uygun içerikler de bulunmaktadır. Pedagojik açıdan uygun olan bir medya unsuru da bu açıklamada kullanılabilir. Bu açıklamayı normal gelişen çocuğa alanında uzman biri de yaşa ve duruma uygun şekilde yapabilir. Durumun anormal ve kötü bir olay gibi lanse edilmemesi çocuğun psikolojik olarak zarar görmemesi açısından önemlidir. Doğal olarak özel gereksinimli kardeş normal gelişen çocuktan daha çok ilgiye ihtiyaç duyacaktır ancak bunun normal gelişen çocuğa bu şekilde lanse edilmemesi gerekir. Kardeşlerin eşit ve çok sevildiği mesajıyla konuşma sonlandırılabilir. Eğer çocuk sorular sorarsa düzeyine uygun ve çocuğu kaygılandırmayacak düzeyde açık cevaplar verilmelidir.

Özel gereksinimi olan bir çocuğa sahip olmanın sıkıntıları genelde anne ve baba nezdinde düşünülür ancak bizler normal kardeşin durumunu da çok önemseriz. İster istemez özel gereksinimi olan kardeş ebeveynin ilgisinden daha büyük bir pay almaktadır. Peki kardeşin durumunun fark edildiği ilk andan başlayarak nasıl bir yol izlemek gerekir? Gelin bir bakalım.

Öncelikle özel gereksinimi olan çocuğun özel eğitim ve/veya terapi sürecinden en yüksek verimin alınmasını önceleriz. Çocuğun becerilerinde en üst düzeyde bağımsızlık kazanması ana hedefimizdir. Çünkü ileriye dönük bakıldığında özel gereksinimi olan çocuğun bakımına ilişkin sorumluluğun normal gelişen kardeşe kalması da olası durumlardandır. Küçük yaşlardaki çocuğa özel gereksinimli bireyle bağlarını geliştirmek için basit düzeyde sorumluluklar verilebilir ancak burada önemli nokta normal gelişen çocuğa, özel gereksinimli bireye dair kaldırabileceğinden fazla yük yüklememektir. Aksi takdirde normal gelişen çocuğun gelişimini ileriye dönük biçimde olumsuz etkileriz. Çocuk anne-baba ya da bakım veren değil, yalnızca kardeş olmanın gereği olan yardımlaşmayı öğrenmelidir.

Normal gelişen çocuk asla ihmal edilmemelidir. Anne özel gereksinimli bireyle ilgilendiği esnada babanın normal gelişen bireyle ilgilenmesini öneririz. Normal gelişen çocuğu ihmal etmeye ebeveynler olarak hakkımız yoktur. Bu durumun zorlayıcı olduğunun bilincindeyiz fakat normal gelişen çocuğu ihmal etmek ilerleyen süreçte çocukta derin yaralar bırakabilir. Yaşananların hiçbirinin suçlusu olmayan normal gelişen çocuk, bir bedel ödemeye mahkûm edilemez.

Ebeveynlik zordur, hele ki özel gereksinimli bir evladımız varken çok daha sabır ve özveri ister. Ancak onları sevgi ve ilgiyle büyüttüğümüzde ilerlemelerini görmenin verdiği keyif duygusal anlamda çok doyurucu bir deneyimdir. İster normal gelişen ister özel gereksinimli olsun, çocuklarımızı sevgimizden ve ilgimizden mahrum etmeyelim. Unutmayın ki bir insanın bir insana verebileceği en güzel hediye, ona ayırabileceği zamandır. Sevgiyle...

